

Warszawa, dnia 6 lipca 2018 r.

KMP.573.14.2018.MK

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Policyjnej Izby Dziecka w Opolu
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), zwanego dalej: OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 20-21 czerwca 2018 r. do Policyjnej Izby Dziecka w Opolu (dalej PID, placówka) udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT): Aleksandra Osińska (psycholog), Michał Żłobecki oraz Marcin Kusy (prawnicy).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzanie sposobu traktowania nieletnich przebywających w PID, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawienie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków osób pozbawionych wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę z kom. Ewą Cechowską – kierowniczką PID;
- dokonano oglądu pomieszczeń, w tym m.in.: pokoi dla nieletnich, sanitariatów, jadalni;
- poddano analizie wybraną dokumentację.

W dniach 20-21 czerwca 2018 r. w placówce nie przebywali nieletni.

W toku wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną. Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano informacje związane z funkcjonowaniem placówki.

W przedmiocie zainteresowania przedstawicieli KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: traktowanie, dyscyplinowanie, personel, prawo do informacji, prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym, prawo do obrony, warunki bytowe. W raporcie opisano jedynie te obszary, które w ocenie przedstawicieli KMP wyróżniają placówkę na tle pozostałych oraz te, które wymagają poprawy.

2. Charakterystyka placówki

Wizytowany PID funkcjonuje w ramach Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu. Przeznaczony jest dla 15 nieletnich. W 2017 r. w Izbie przebywało 128 nieletnich, zaś do dnia 21 czerwca 2018 r. - 54.

3. Mocne strony

Mając na uwadze dobro nieletniego oraz ochronę jego praw, każdorazowo podczas przyjęcia, w momencie, gdy nieletni otrzymuje do zapoznania się regulamin pobytu w Izbie, kierownik lub funkcjonariusz pełniący służbę dodatkowo wyjaśnia najważniejsze informacje zawarte w regulaminie w sposób dostosowany do poziomu wiedzy i rozwoju nieletniego. Wyjaśnia też powód umieszczenia w PID. Taka rozmowa wytlumia u nieletniego negatywne emocje związane z zatrzymaniem przez Policję i wpływa na spokojniejszy pobyt w placówce.

Na szczególną uwagę zasługuje możliwość wykonywania telefonów do rodzin/opiekunów prawnych. Jak wykazała analiza dokumentacji, nieletni chętnie i wielokrotnie dzwonią do swoich najbliższych. Prawo do poinformowania osoby najbliższej o zatrzymaniu jest bowiem jedną z podstawowych gwarancji ochrony przed niehumanitarnym traktowaniem. Jest to szczególnie istotne w przypadku osób nieletnich, dla których pobyt w miejscu detencji jest niejednokrotnie traumatycznym przeżyciem. Przedstawiciele KMPT każdorazowo podkreślają, że pobyt w izbie może stanowić dla nieletniego trudne doświadczenie, zatem świadomość posiadania bliskich i utrzymywania z nimi kontaktu jest niezwykle potrzebna i może wpłynąć korzystnie na jego dalsze funkcjonowanie.

Analiza dokumentacji indywidualnej nieletnich wykazała, iż kierownik Izby dużą wagę przywiązuje do zapewnienia właściwej opieki medycznej. W przypadku chłopca, który zgłaszał ból ręki po ściągnięciu gipsu, a do którego pogotowie odmówiło przyjazdu, kierownik Izby zorganizowała konwój do świątecznej i nocnej opieki medycznej w Opolu.

Nieletnia, która zgłosiła, iż leczy się psychiatrycznie i posiadała rany cięte na prawym przedramieniu, została zbadana przez lekarza izby przyjęć, który zabezpieczył obrażenia, a następnie skonsultowana w przychodni psychiatrycznej, a lekarz ostatecznie stwierdził brak przeciwwskazań do umieszczenia w PID.

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur każdorazowo podkreśla, iż praktyka polegająca na poddawaniu osób z objawami zaburzeń psychicznych lub deklarujących leczenie psychiatryczne badaniom przeprowadzanym przez lekarzy innych specjalizacji aniżeli psychiatrii, może powodować wystąpienie zagrożenia zdrowia, a nawet życia zatrzymanych, w sytuacji niewłaściwej diagnozy dokonanej przez lekarza, który nie posiada specjalistycznego przygotowania z zakresu psychiatrii. Nie można zapomnieć, że umieszczenie osoby z zaburzeniami psychicznymi, która może stanowić zagrożenie dla siebie lub innych osób, w jednostce Policji powoduje również obciążenie funkcjonariuszy Policji szczególnie trudnym zadaniem, do spełnienia którego niezbędna jest specjalistyczna wiedza medyczna.

Jako mocną stroną KMPT uznaje również zapewnienie każdemu nieletniemu możliwości spożycia pierwszego posiłku od razu po przyjęciu do placówki, niezależnie od pory dnia lub nocy.

Przedstawiciele KMPT oceniają bardzo wysoko wszystkie opisane wyżej praktyki.

4. Problemy systemowe

a) Kontrola osobista

Nieletni nowoprzyjęci poddawani są kontroli osobistej, podczas której – w uzasadnionych przypadkach – muszą zdjąć swoje ubrania i opuścić bieliznę.

Przepis § 4 ust. 2 załącznika nr 12 rozporządzenia w sprawie PdOZ i PID wskazuje, że „nieletni podlega szczegółowemu sprawdzeniu w celu odebrania rzeczy, o których mowa w ust. 1 pkt 2. Sprawdzenia nieletniego oraz odzieży na nim w warunkach zapewniających poszanowanie jego intymności dokonuje w miarę możliwości policjant tej samej płci”.

Użyte w regulaminie sformułowanie „odzieży na nim” wskazuje, że funkcjonariusz Policji jest uprawniony do dokonywania czynności bez pozostawienia zatrzymanego w samej bieliźnie czy też zobowiązywania go do całkowitego rozebrania się. Należy zrozumieć potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa tak osobom zatrzymanym, jak i funkcjonariuszom policji pełniącym służbę w PID, niemniej jednak tak daleko idąca ingerencja w prawo do

prywatności nie może odbywać się bez właściwych w świetle Konstytucji RP regulacji prawnych.

W efekcie wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 10 lipca 2015 r. w sprawie pilnej potrzeby uregulowania zagadnienia kontroli osobistych w akcie prawnym rangi ustawowej¹, Podsekretarz Stanu w MSWiA w odpowiedzi z dnia 12 sierpnia 2015 r.² poinformował o trwających pracach nad projektem założeń projektu ustawy o Policji, który obejmie swoim zakresem m.in. uregulowania na poziomie ustawy kwestii kontroli osobistych.

Po niemal rocznym oczekiwaniu na wynik tych prac, RPO ponownie skierował wystąpienie w tej samej sprawie w dniu 19 lipca 2016 r.³ W odpowiedzi z dnia 11 sierpnia 2016 r.⁴ Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wyjaśnił, że zmieniona została formuła prac nad nowelizacją przepisów ustawy o Policji. W wyniku tych zmian, prowadzone dotychczas działania mające na celu opracowanie projektu założeń do ustawy, będą zmierzały bezpośrednio do opracowania konkretnych zapisów normatywnych. Jednocześnie wskazał on, że planowane zmiany w ustawie o Policji dokonywane będą sukcesywnie, z uwzględnieniem priorytetów w działalności legislacyjnej Ministerstwa, wynikających przede wszystkim z konieczności zapewnienia rozwiązań niezbędnych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa, optymalnych warunków pełnienia służby przez funkcjonariuszy oraz wdrożenia wyroków Trybunałów Konstytucyjnego.

Z kolei w odpowiedzi z dnia 12 grudnia 2016 r. na Raport RPO z działalności KMPT z 2015 r.⁵ Sekretarz Stanu MSWiA zauważył, że zagadnienie konstytucyjności obowiązujących obecnie przepisów o kontroli osobistej jest przedmiotem postępowania o sygn. K 17/14, prowadzonego aktualnie przed Trybunałem Konstytucyjnym na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich. Co prawda nie czekając na wyrok Trybunału, MSWiA zobowiązało KGP do zainicjowania wstępnych konsultacji wewnątrzpolicyjnych, w celu wypracowania - na poziomie ustawowym - kompleksowych rozwiązań w opisywanym zakresie, niemniej jednak właściwe zdefiniowanie kierunków inicjatywy legislacyjnej będzie zależne od tego wyroku TK.

W dniu 14 grudnia 2017 r. Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok we wspomnianej sprawie K 14/17. W wyroku, dotyczącym przepisów regulujących przeszukiwanie osób,

---

¹ Wystąpienie generalne RPO do MSW z dnia 10.07.2015 r., KMP.570.36.2014

² Odpowiedź Podsekretarza Stanu w MSW z dnia 12.08.2015, BMP-0790-6-2/2015/MJ

³ Wystąpienie generalne RPO do MSW z dnia 19.07.2016 r., KMP.570.36.2014

⁴ Odpowiedź Sekretarza Stanu w MSWiA z dnia 11.08.2016 r., BMP-0790-4-10/2016/MJ

⁵ Odpowiedź Sekretarza Stanu w MSWiA z dnia 19.12.2016 r. na Raport z działalności KMP w 2015 r., DPP-OP-0790-14/2016/PW

dokonywanie kontroli osobistej oraz przeszukanie pojazdów nie tylko przez funkcjonariuszy policji, lecz także innych formacji, orzekł m.in. o niezgodności z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji; art. 219 § 2 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, art. 44 § 2 ustawy z 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia oraz art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji w zakresie, w jakim przepisy te przewidują przeszukanie osoby i kontrolę osobistą, nie określając ich granic, jak również o niezgodności art. 15 ust. 7 ustawy o Policji w zakresie, w jakim nie przewiduje sądowej kontroli zgodności z prawem dokonywania kontroli osobistej, z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. Kwestia pozostaje w zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich, który oczekuje na podjęcie przez właściwe podmioty działań warunkowanych wcześniej rozstrzygnięciem Trybunału Konstytucyjnego.

b) Brak obligatoryjnych badań lekarskich zatrzymanych

Zgodnie z udzielonymi wizytującym informacjami, badaniom lekarskim przed umieszczeniem w izbie są poddawani nieletni z widocznymi obrażeniami ciała, będący pod wpływem alkoholu lub innych środków odurzających oraz nieletni żądający przeprowadzenia badania.

Obowiązujące przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję dotyczące ogółu zatrzymanych odnoszą się również do nieletnich. W szczególności o nieletnich wprost mówi § 1 ust. 3 pkt 2 lit. e rozporządzenia, który obliguje do dokonania badań lekarskich nieletniego po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka.

Przedstawiciele KMPT stoją na stanowisku, że każdego nowoprzyjętego nieletniego należy poddawać badaniu lekarskiemu. Taka praktyka pozwoliłaby bowiem na zdiagnozowanie ewentualnych przeciwwskazań zdrowotnych do osadzenia. Co więcej, z uwagi na możliwość identyfikacji wszelkich obrażeń ciała i szczegółowe odnotowanie tego faktu w dokumentacji medycznej, stanowi ona zabezpieczenie funkcjonariuszy Policji przed zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania.

Przedstawiciele Mechanizmu przypominają, iż w zakresie badań lekarskich opinię wyraził również CPT w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3]. W § 44 sprawozdania Komitet zalecił zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłocznego badania medycznego i regularnych wizyt lekarskich lub pielęgniarskich. Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania

bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.) *osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie.*

5. Obszary wymagające poprawy

a) Prawo do informacji

W trakcie analizy dokumentacji wizytujący ujawnili, iż w przypadku obywatela Ukrainy w protokole zatrzymania oraz w zgromadzonej dokumentacji brak było informacji o tym, czy nieletni posługiwał się językiem polskim, w jakim języku nastąpiło pouczenie o regulaminie PID oraz czy w czynnościach uczestniczył tłumacz. Zgodnie z art. 5 ust. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) *każdy, kto został zatrzymany, powinien zostać niezwłocznie i w zrozumiałym dla niego języku poinformowany o przyczynach zatrzymania i o stawianych mu zarzutach.*

Przedstawiciele Mechanizmu zalecają zatem, by w dokumentacji cudzoziemców każdorazowo umieszczać informację: czy nieletni posługiwał się językiem polskim, w jakim języku nastąpiło pouczenie o regulaminie PID oraz czy w czynnościach uczestniczył tłumacz. W przypadku zatrzymanego obcokrajowca nieposługującego się językiem polskim lub takiego, gdzie istnieją obawy co do stopnia posługiwania się takim językiem, zaleca się, by przy czynnościach związanych z przyjęciem był obecny tłumacz, tak, aby możliwe było zapoznanie go z przysługującymi mu uprawnieniami. Należy też zadbać, by podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały.

b) Prawo do kontaktu z adwokatem

Z informacji udzielonej przez kierownik Izby, miejscem spotkań z adwokatem jest monitorowana poczekalnia, przy drzwiach wejściowych do PIDu, obok dyżurki. Zdaniem wizytujących realizowanie spotkań z adwokatem, obrońcą, pełnomocnikiem w tym miejscu jest zbyt daleko idącą ingerencją w omawiane w tym punkcie prawo, naruszającą poufny charakter rozmowy. Ponadto, w przypadku realizowania nowego przyjęcia do Izby, spotkanie z adwokatem musi zostać przerwane ze względu na wykonywane w poczekalni czynności.

Prawo do swobodnego porozumiewania się (komunikowania) z obrońcą (pełnomocnikiem) obejmuje przede wszystkim wolność od reglamentacji w zakresie częstotliwości kontaktów oraz poszanowanie tajemnicy. Wartość pomocy obrońcy uległaby znacznemu obniżeniu, gdyby adwokat nie mógł porozumiewać się ze swoim klientem i udzielać mu poufnych wskazówek bez jakiejkolwiek kontroli i z gwarancjami tajemnicy adwokackiej. Ponadto Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu, w sprawie S. przeciwko Szwajcarii⁶ uznał, że prawo oskarżonego do komunikowania się ze swoim obrońcą na osobności jest częścią podstawowych wymagań sprawiedliwego procesu w społeczeństwie demokratycznym i wynika z art. 6 ust. 3 lit. c EKPC. W przypadku, gdyby obrońca nie mógł naradzać się ze swoim klientem bez żadnej kontroli, jego pomoc straciłaby praktyczne znaczenie, podczas gdy EKPC ma na celu zagwarantowanie praw, które są praktyczne i skuteczne⁷.

6. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zalecają Kierownikowi Policyjnej Izby Dziecka w Opolu:

1. odnotowywanie w dokumentacji nieletniego obcokrajowca, czy posługuje się językiem polskim, a jeśli nie, to w jakim języku został on poinformowany o swoich prawach;
2. realizowanie spotkań nieletniego z adwokatem, obrońcą, pełnomocnikiem w niemonitorowanym pomieszczeniu.

---

⁶ Orzeczenie ETPC z 28 XI 1991 r. S. v. Szwajcaria., skargi nr 12629/87, 12965/88.

⁷ Za: Paweł Nowak, Zasady porozumiewania się zatrzymanego z adwokatem oraz tymczasowo aresztowanego z obrońcą w Kodeksie postępowania karnego w aspekcie konstytucyjnym oraz prawnomiędzynarodowym, w *Czasopiśmie Prawa karnego i nauk penalnych*, Rok XVII: 2013, z. 1